

**MÜZİK SEMİNERLERİ DENEYİ İLE ANADOLU GÜZEL SANATLAR
LİSELERİ MÜZİK BÖLÜMLERİ KARŞILAŞTIRMASI VE ÇOK
PROGRAMLI OKUL YAKLAŞIMI / THE COMPARISON OF THE
EXPERIMENT OF MUSIC SEMINARS AND ANATOLIAN HIGH SCHOOL
OF FINE ARTS AND THE APPROACH OF COMPREHENSIVE SCHOOL**

Abdullah UZ¹

Özet

Geçmişteki Müzik Seminerlerinin İlköğretmen Okullarının yapısında yer almaları, çağdaş bir model olan ve günümüzde genelleştirilmesi tasarlanan “çok amaçlı okul”a benzer, öğrencilerin iyi yetişmelerini, öğretmenleşmelerini sağlayan bir yapı oluşturmuştur. Ayrıca, nitelikli öğretmenlerin seçilmesi, Ankara Müzik Semineri’nde Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümü’nün denetim ve öğretmen desteğinin sağlanması, çok geniş yetenek havuzundan iyi seçilmiş, yetenekli öğrenciler alabilmesi gibi olumlu yanları vardır. Ancak, yeterince kurumlaşmamaları kolayca kapatılmalarına yol açmıştır.

Bugün Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Müzik Bölümlerinin, çok ciddi sorunları vardır. Bu sorunların, Müzik Seminerlerinden alınacak derslerle Çok Programlı Okul/Lise yapısı içinde çözülebileceği söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Müzik Semineri, Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi, Çok Amaçlı Okul.

Abstract

Because of Music Seminars in the past taking part in the structure of Primary Teacher School has formed a constitution, looks alike multi-purpose school which is a modern model and planned to generalized today, for providing students improve decently and gain teacher’s behaviors.

Otherwise, there are positive sides like choosing qualitative teachers, providing control and teacher support of Gazi Education Institute Music Department in Ankara Music Seminar; getting skilful, well chosen students from comprehensive skill pool. But, not being institutionalized made them close easily.

Today, Anatolian High School of Fine Arts Music Department has serious problems. It can be said that these problems can be solved in the construction of Comprehensive Schools/High Schools hold up as an example from Music Seminars.

Key Words: Music Seminar, Anatolian High School of Fine Arts, Comprehensive School.

1- Prof. Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanı ve Müzik Bölümü Başkanı, 07058-Antalya, auz@akdeniz.edu.tr

GİRİŞ

Türkiye’de genel olarak eğitim alanında olduğu gibi müzik eğitimi alanında da azımsanamayacak bir birikim vardır. Ancak birikimden yeterince yararlanıldığını söylemek güçtür. Bu durum, atılan bazı adımlarda sorunlarla karşılaşılmasına, en azından beklenebilecek gelişme hızının yavaşlamasına yol açabilmektedir.

Son yıllarda, 70’i aşkın lise olduğu, 16. Milli Eğitim Şurası kararları doğrultusunda yapılacak reformlarla Çok Programlı Lise(ÇPL) uygulamasına geçileceği haberleri basında sık sık yer almaktadır.²

Bu nedenle Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinin (AGSL) ele alınmasında; konunun tartışılarak konu hakkında görüş ve kamuoyu oluşturulmasında; ilgililerin dikkatinin çekilmesinde yarar vardır.

AGSL’lerin kuruluş ve gelişiminde, gerisindeki Seminer deneyiminden yeterince yararlanıldığını söylemek güçtür. Ağır sorunlarla boğuşan AGSL’lerin, konu açısından AGSL Müzik Bölümlerinin, ağırlıklı olarak yapısal açıdan Müzik Seminerleri deneyiyle karşılaştırılarak yeniden ele alınması yararlı olabilir.

Bu çalışmada, konu ÇPL kapsamında tartışılacağı için öncelikle ÇPL ve çok amaçlı okul konusu ele alınacaktır.

ÇOK PROGRAMLI LİSE YA DA ÇOK PROGRAMLI OKUL

“Çok programlı lise (ÇPL), genel ve mesleki eğitim programlarının bir çatı ve tek yönetim altında uygulandığı ortaöğretim kurumudur.”³ Bu okullara “çok amaçlı okullar” da denilmektedir.

“İhtiyaca göre kurulacak böyle okullarda, yarının demokratik yurttaşı, bir yandan kendi gizil güçlerinin gelişmesi ve ihtiyaçlarının giderilmesi ile yakışkın bilgi ve becerileri kazanacak; bir yandan da farklı zevklere, düşüncelere, ilgililere, meslekî eğilimlere vb. sahip kimselerle bu farklara karşın iyi kabul havası içinde yaşamayı ve dayanışma halinde işgörmeyi en etkili biçimiyle yani yaşayarak öğrenecektir. Çünkü sadece kendimizle zevkte, düşüncede, ilgide v.b. benzerlik taşıyanlarla birlikte yaşamayı ve çalışmayı bilmek iyi bir demokratik yurttaş olabilmek için yetmez. Modern toplum, içinde uzmanlaşmış ögelerin ve zümrelerin dayanışma halinde yaşadığı bir toplumdur.”⁴

2- *Hürriyet Gazetesi*, “Klasik Liseler Kaldırılıyor”, 10 Ocak 2000.

Hürriyet Gazetesi, “70 Tür Lise 3’e İnecek”, 14 Temmuz 2000.

Akşam Gazetesi, “Liseler 4 Yıla Çıkıyor”, 6 Ağustos 2000.

Cumhuriyet Gazetesi, “Ortaöğretime Yeni Formül”, 6 Ağustos 2000.

Cumhuriyet Gazetesi, “Yapılandırma Çalışmaları Devam Ediyor”, 8 Ağustos 2000.

3- *Metargem (Milli Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Araştırma ve Geliştirme Merkezi Başkanlığı)*, Çok Programlı Lise Uygulamasının Değerlendirilmesi, Metargem Yayınları, Ankara, 1995, s. 10.

4- S. Ertürk, *Türkiye’de Bazı Eğitim Sorunları Üzerine Düşünceler*, Yelkentepe Yayınları, Ankara, 1986, s. 74.

Çok amaçlı okullar geniş ölçüde ABD’de, kısmen İngiltere’de ve diğer bazı Avrupa ülkelerinde faaliyettedirler. İngiltere’de 11–16 veya 11–18 yaş grubundaki öğrencilerin % 90’ı çok programlı okullara (comprehensive school) devam etmektedir. Yunanistan’da ortaöğretim kurumlarından birisi de çok programlı okuldur. 1989–90 öğretim yılında Yunanistan’da 25 çok amaçlı okula 19466 öğrenci devam etmektedir.⁵

Türkiye’de ÇPL uygulamasına 1989–1990 öğretim yılında başlanmıştır. Ancak Türkiye’de çok programlı okul deneyimi daha eskilere uzanmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde ilk ÇPL denemesi 1902 yılında olmuştur. İdadilerde lise, ziraat, ticaret ve sanayi şubeleri açılmıştır. Bu girişim başarısız olmalı ki 1906’da eski duruma dönmüştür. 1953’te Milli Eğitim Bakanlığı birkaç yerleşim yerinde başladığı çok amaçlı ortaokul (12–15 yaş arası) denemesine bir süre sonra başarısızlık nedeniyle son vermiştir. 1970’te toplanan 8. Milli Eğitim Şurası çok programlı ortaöğretim kararı almış; bu karar Milli Eğitim Temel Kanunu’na yansımıştır. Konu daha sonraki Milli Eğitim Şuralarında da ele alınmıştır. Konu hakkında şuralarda alınan kararların uygulanması konusunda somut gelişme MEB, Ortaöğretim Genel Müdürlüğü’nün 1983–84 öğretim yılında 20 okulda ÇPL denemesi başlatmasıyla gerçekleşmiştir. Bu denemeye 1987 yılında son verilmiştir. 1989–1990 öğretim yılında, çok programlı meslek lisesi olarak tanımlanabilecek bir çok programlı okul denemesi başlatılmıştır. Daha sonra bunların sayıları artırılmış ve ÇPL olarak adlandırılmaya başlanmıştır.⁶ 31.01.2000’de MEB’den telefonla alınan verilere göre 492 ÇPL’de 99 183 öğrenci bulunmaktadır. 2006–2007 Öğretim Yılı MEB istatistik verilerine göre bu okulların son sınıflarında ÖSYS sınavına başvuran öğrenci sayısı 47 314’tür.⁷

Günümüzde Çok Programlı Lise Uygulamaları

Milli Eğitim Bakanlığı’nın son yıllarda küçük yerleşim yerlerinde başlattığı ÇPL uygulamasının genel olarak gereksinimden, koşulların zorlamasından kaynaklandığı söylenebilir. Edinilebilen bilgilere göre bu liseler, genel olarak bir programlı okulun ya da bir programlı okulun yanında ikinci bir okulun açılmayacağı küçük yerleşim yerlerinde açılmıştır. Aynı nedenlerle benzer olmaları ve bir birime bağlı olarak açılmaları gerekirken, Milli Eğitim Bakanlığı’nın beş ayrı birimine bağlı ÇPL’ler vardır. Bu yapılanmaya ve aşağıda değinilen araştırmaya bakarak ÇPL’lerin henüz oluşum sürecinde ve beklenen yapılanmanın çok uzağında, pek çok sorunla boğuşmak zorunda oldukları söylenebilir.

Milli Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Araştırma ve Geliştirme Merkezi Başkanlığı, daha önce benzeri pek yapılmayan, sınırlı ama yerinde bir araştırmay-

5- *Metargem, a.g.e.*, s. 17-18.

6- *Metargem, a.g.e.*, s. 1-4.

7- http://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_organ_egitim_2006_2007.pdf, 28.01.2008.

la ÇPL uygulamasının değerlendirmesini yapmıştır.⁸ Araştırmanın bazı bulguları şöyledir: Öğrenciler, sosyo-ekonomik düzeyi düşük kesimden gelmektedirler. (Çok programlı okul anlayışına aykırı bir yapı. A.U.). ÇPL'ye uygun eğitim programı bulunmamaktadır ve program, yaşama, istihdama, yükseköğretime hazırlama açısından yetersizdir. Programlar % 80 mesleki eğitim programıdır. Seçimlik dersler bulunmamaktadır. Bölüm seçme özgürlüğü yoktur. Milli Eğitim Bakanlığı'nda uygun örgütlenme oluşturulmamıştır. Aynı çatı altında genel liseler varlığını sürdürmekte ve bölümler arasında ayırım yapılmaktadır. Özetle ÇPL'ler, eski yapı içine oturtulmuşlardır. Genel olarak farklı programların aynı binada toplanmasından ibarettirler. Oysa ortak dersler, alan dersleri ve seçimlik derslerden oluşan bütünlük bir programları olmalı; diğer öğeler, ÇPL'nin gereklerine uygun hale getirilmelidir.

Neden Çok Programlı Lise?

Bugünkü eğitim sistemimizde ortaöğretim düzeyindeki gençler, belirli yönelimlere ve genel olarak sosyo-ekonomik düzeylere göre biçimlenmiş paralel yapıli okullar sistemi içinde öğrenim görmektedirler. Her okulun eğitim programı, öğrenci yapısı farklıdır. Bu paralel yapı giderek daha kesin çizgilerle ayrılmaktadır. Programlar genel görünümleriyle tek yanlıdır. Öğrenciler bu özel yapı içerisinde hem kendileri hem de çevreleri ve hem de gelecekleri konusunda gerçekçi olmayan biçimde koşullanmaktadır.

Daha açık bir ifadeyle,

“Bu durumda: Yarının yurttaşları, kişiliklerinin oluşumunda önemli aşamaları geçirirken, belli maksatlar ve yetenekler bakımından kendilerine yakın gelen kimselerden oluşuk gruplar içinde yaşamaktadır. Bu hal; çeşitli yetenekte ve meslekten kimselerin dayanışma halinde yaşadığı çağdaş toplumun yapısına aykırı bir nitelik taşır. ... Küçük yerlerde ya herkese akademik okula zorlama yahut da çeşitli meslekî okullar açarak masraflı yatırımlara girişme durumunda kalınmaktadır.

Yaşamda farklı yetenekli ve ayrı meslekten kimselerle zaman zaman bir arada bulunmaya mecbur olduğumuz bilindiği halde; birçok bakımlardan nasıl yaşanacağı üzerinde pek durulmaksızın meslekî eğilimlere ağırlık verilerek, ayrı ayrı türden okulların kurulduğu görülmektedir”⁹.

Bu ortamlarda yetişen gençlerin yarınki toplumda dayanışma içinde yaşamaları, iyi yurttaşlar olarak yetişmeleri güçtür¹⁰.

Yapılan araştırmaların bulguları bu görüşleri desteklemektedir: Ortaöğretimde yapılan araştırmalar, belirli okullarda benzer özelliklere sahip öğrencilerin kümelenildiğini, kümelenmenin özellikle sosyo-ekonomik yapıya göre oluştuğunu

8- http://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_orgun_egitim_2006_2007.pdf, 28.01.2008.

9- S. Ertürk, *a.g.e.*, s. 64.

10- S. Ertürk, *a.g.e.*, s. 64-65.

göstermektedir.¹¹ Sosyo-ekonomik yelpazenin bir ucunda bulunan İmam-Hatip Liselerinde oldukça benzeşik bir öğrenci grubu bulunmaktadır. Gökçe'nin yönetiminde yapılan çok geniş kapsamlı araştırmaya göre -kentte ya da kasabalarda olmalarına karşın- İmam-Hatip Lisesi öğrencilerinin % 56'sı köylüdür.¹² Diğer destekleyici bir bulgu olarak, bu çalışmanın yazarınca yapılan araştırmada köylü öğrencilerin oranı % 43,5'tir. Ancak çocuğun yaşamındaki en belirleyici toplumsallaşma ögesi olan aile köy kökenlidir. Anne ve babaların eğitim düzeyi düşüktür. Ailelerin çoğunluğunun geliri orta ve orta altıdır.¹³ Benzeşik grup içinde yaşayan ve daha yüksek yaşam düzeyini tanımayan öğrenci, altlarda sayılabilecek gelir düzeyini yeterli görebilmektedir¹⁴.

Ortaöğretim okullar yelpazesinin öbür ucunda özel okullar, kolejler yer almaktadır. Bu okullarla ilgili veriler İmam-Hatip Liselerinin hemen hemen tersidir.

Çok programlı liselerin, bütün öğrencilere yetenekleri doğrultusunda kazandıracığı becerilerle, eğitim sistemimizin en büyük sorunlardan biri olan üniversite önünde yığılma sorununun çözümü konusunda da katkısı olabilir¹⁵.

Öte yandan her birinin farklı program uygulayacağı birden fazla lise açmanın ekonomik olmadığı küçük ve dağınık yerleşim yerlerinde, çok programlı lise açmak daha ekonomiktir ve o yerin gereksinimlerine göre okul açılmasına ve oradaki gençlerin farklı yeteneklerini geliştirmelerine ve ilgileri doğrultusunda eğitim görmelerine olanak sağlar.

Kısacası eğitim sistemimiz, yukarıda belirtildiği gibi demokrasinin, sağlıklı toplumsal ilişkilerin gerektirdiği, farklı toplumsal kesimden, farklı mesleklerden ve bir arada yaşamak durumunda olan insanların birbirlerini tanımalarına, böylece farklılıklara anlayış gösterebilen tutumlar geliştirmelerine olanak da yaratmamaktadır. O yüzden müzik eğitimcileri, müzisyenler kendilerini anlamayan yöneticilerle, iş arkadaşlarıyla çalışmak hatta sanatlarını kendilerini anlamayan dinleyiciye sunmak zorunda kalmaktadırlar. Kendilerini anlamayan politikacılar, müzik alanı için uygun olmadığı söylenebilecek politikalar üretmekte ve uygulamaya koyabilmektedirler. Beethoven'in, Türkiye'de müzik eğitimcisi yetiştiren ana kuruluşun kurucusu Zuckmayer'in büstünü kıran, piyanolara pisleyen, öğretmenlerini, sınıf arkadaşlarını döven, süren, öldüren anlayış, bu durumun çarpıcı örneği olarak değerlendirilebilir. Aynı durumun diğer alanlar için de geçerli olmadığı söylenebilir mi?

11- B. Gökçe vd., *Ortaöğretim Gençliğinin Beklenti ve Sorunlar*, Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayını, Ankara, 1984.

12- B. Gökçe vd., *a.g.e.*, s. 121-123.

13- A.Uz, "İmam-Hatip Liseleri Öğrencileri ve Sorunları". *Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Kamu Yönetimi Uzmanlık Programı*, 1985 (Basılmamış Bilim Uzmanlığı Tezi).

14- A.Uz, *İmam Hatip Liseleri*, s. 38.

15- S. Ertürk, *a.g.e.*, s.70.

Yeni Yapılanma Girişimleri ve Çok Programlı Lise

Anlaşıldığı kadarıyla, Milli Eğitim Bakanlığı'nın zaman zaman uygulamayı düşündüğü yeni yapı genel yaklaşım olarak olumlu görünmekle birlikte bazı olumsuzlukları barındırmaktadır. Buna göre liseler, Türkiye'nin sosyo-ekonomik yapısına paralel yapıları korunarak, programlar halinde kümelenmektedirler.

“... genel ortaöğretim genel liseler ve ihtisas liseleri, mesleki ortaöğretim ise meslek liseleri ve meslek okulları olarak yapılacak. ...Anadolu ile Süper liseler, genel liseler bünyesinde program olarak açılacak. ...Fen ve Anadolu öğretmen liseleri ise ihtisas lisesi çatısı altında program olarak birleştirilecek. ...Mesleki-teknik, yükseköğretime hazırlayan 5 yıllık ‘Meslek liseleri’ ve iş hayatına hazırlayan 3 yıllık ‘Meslek okulu’ olarak yapılandırılacak. İmam-hatip, turizm ticaret gibi lise türleri meslek lisesi çatısı altında program olarak açılacak.”¹⁶

Bu düzenleme, dönemin Milli Eğitim Bakanı tarafından “klasik liselerin yerini çok programlı liseler alacak”¹⁷ biçiminde değerlendirilmiştir. Birbirine yakın sosyo-ekonomik yapıdan insanları belirli çatılar altında toplayacak bu koşut yapılanmayla ÇPL'lerin belki de özünü oluşturan demokrasinin gereklerine uygun insan yetiştirme, farklı mesleklerden insanların birbirlerini doğru tanımaları ve birbirlerine karşı olumlu tutum geliştirmeleri, ilgi ve yeteneğe göre yatay geçişler yapabilme gibi yararlar oldukça sınırlı olarak sağlanabilecektir. Daha önce belirtildiği gibi, bütün gençleri seçmesizce kabul edecek çok yanlı tek okul olması gerekirken, öğrenciler ta başından sınavla ayrılabilirler. Ayrıca konu açısından belirtmek gerekirse, Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinin ve Konservatuvarların bu yapılanmadaki yeri belirsizdir. Ayrıca mevcut ÇPL uygulamalarında olduğu gibi başta bina sorunu olmak üzere eğitimin bütün öğeleri açısından pek çok sorun ortaya çıkabilecektir.

MÜZİK SEMİNERLERİ VE ANADOLU GÜZEL SANATLAR LİSELERİ MÜZİK BÖLÜMLERİ

İstanbul İlköğretim Okulu bünyesinde hem müzik ağırlıklı sınıf öğretmeni yetiştirmek, hem de Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümü'ne nitelikli aday öğrenci hazırlamak amacıyla ilk Müzik Semineri açıldı(1951). Ankara İlköğretim Okulu Müzik Semineri 1963'te açıldı. Bu okullar Köy Enstitülerininkine benzer bir sonla 1975'te kapatıldı. 1989'da İstanbul'da ilk Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi açıldı.¹⁸ Bugün AGSL'lerin sayısı 50'yi aşmıştır.

16- *Hürriyet Gazetesi*, “İmam-Hatipler Kalkıyor”, 15 Aralık 1999.

17- *Hürriyet Gazetesi*, 10 Ocak 2000.

18- A. Uçan, *İnsan ve Müzik İnsan ve Sanat Eğitimi*, 2. Basım, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara, 1996, s. 108–110.

Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Müzik Bölümleri

AGSL Müzik Bölümleri, temel olarak, yazarın yaptığı araştırmanın¹⁹ bulgularına ve 2000–2001 öğretim yılı güz yarıyılında derse girdiği Antalya Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi’ndeki gözlemlerime göre ele alınarak incelenecektir.

AGSL’ler, ayrı bir okul olarak kurulmuşlardır. Bu kurumların kuruluş aşamasındaki yapılanma konularının ele alındığı ve yazarın da katıldığı toplantılarda, benzer biçimde kurulan ancak hiçbir mezununun üniversiteye girememesi üzerine kapatılan Spor Lisesi örneğinden ders çıkarılarak, öğrenci alımında not ortalaması sınırı konması; üniversitelerin ilgili alanının olduğu kentlerde açılması; yönetiminin, programının, eğitimci gereksinmesinin karşılanmasının bu birimlerle işbirliği içinde yürütülmesi önerilmiştir. Ancak, kuruluşları, ana yapıları doğru olmadığı ve bu öneriler genel olarak sağlam bir temele oturtulmadığı için AGSL’ler pek çok sorunları olan ve belki de yeniden ele alınmaları gereken kurumlar haline gelmişlerdir.

Sonradan açılan AGSL’lerin büyük bölümü, üniversitelerin ilgili biriminin olmadığı kentlerde açılmıştır. Bunda üniversitelerin de sorumluluğu olabilir. Üniversiteler hem bu kurumlarla yeterince ilgilenmemişler hem de Türkiye’nin müzik öğretmeni gereksinimi çok büyük olduğu halde, müzik öğretmenliği programı açmakta yavaş davranmışlar, sayısal olarak AGSL’lerin yarısı düzeyinde kalmışlardır. İki kurum giderek birbirinden kopmuş; bağlantıyı kuracak kurullar kaldırılmış, işlevsizleştirilmiş ve işletilmez olmuşlardır.²⁰ Genel olarak AGSL Müzik Bölümleri hem üniversitenin müzikle ilgili birimlerinin eğitimci desteğinden yoksun kalmış hem de çeşitli nedenlerle çok nitelikli ve gereksinmesi olan alanlarda yeterince öğretmen sağlayamamıştır.

Yaklaşık iki vilayete bir AGSL düşmesi nedeniyle, her AGSL genişçe bir çevrenin tek AGSL’sidir. Ancak, öğrenci ailelerinin o kentin klasik lisesine yakın orandaki büyük bölümü aynı kentte oturmaktadır. Yani nüfusun dar bir kesimindeki yeteneklere (yetenek havuzunun azına) ulaşılabilir. İyi işleyen bir yatılılığın olduğu AGSL Müzik Bölümlerinde bu oran, kent dışındaki yerleşim yerleri lehine değişmektedir. Bu Bölümün öğrencilerinin ailelerinin sosyo-ekonomik düzeyi ortalarında ancak klasik lise öğrencilerinin biraz üzerindedir. Ailenin gelir düzeyi, anne-babanın eğitim düzeyi biraz daha yüksektir. Annelerin bir işte çalışma oranı daha yüksektir. Aile içi ilişkiler ağırlıklı olarak demokratiktir; öğrenci uyum tutumu içinde değildir. Öğrencilerin tutumları genellikle laiktir ve okulda kaldıkları süre arttıkça laik tutumları daha da gelişmektedir.

19- A. Uz, “Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Müzik Bölümü Öğrencilerinin Toplumsal Özellikleri, Sorunları, Beklentileri”, *I. Ulusal Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Müzik Bölümleri Sempozyumu*, Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü Yayını, 1997, s.277–288.

20- İ. Bozkaya, “Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Müzik Bölümleri Sanat Eğitimi Danışma ve Program Geliştirme Kurullarının İşlevi”, *I. Ulusal Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Müzik Bölümleri Sempozyumu*, Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü Yayını, 1997, s. 255–261.

Benzeşik bir yapı oluşturan ve yakın amaçlı program doğrultusunda ve ayrı bir mekanda eğitim gören bu öğrenciler de gerçekçi olmayan tutumlar geliştirmektedirler: Büyük bölümü Üniversitelerin Müzik Öğretmenliği Programlarına giren ve bu kurumları hedeflemesi gereken AGSL Müzik Bölümü öğrencilerinin gözünde müzik öğretmenliğinin hatta üniversite öğretim elemanlığının saygınlık düzeyi düşük; profesyonel sanatçılığın saygınlığı yüksektir. Lise eğitiminden sonra en büyük grup profesyonel sanatçılığa yönelik eğitim veren yükseköğretim programlarına girmek istemektedirler. Oysa müziğe profesyonel sanatçılık için geç denilebilecek bir yaşta başlayan ve okullarında pek çok sorunları olan bu öğrencilerin profesyonel sanatçı olma olasılıkları yok denecek kadar azdır. Çoğunluğu, bu gerçeği Üniversitenin Müzik Eğitimi Anabilim Dallarının ilerleyen sınıflarında öğrenmekte, ancak iş isten geçmekte; yeterince öğretmenleşmeden ve müzik öğretimi gördükleri süreler koşut birikim oluşturmadan mezun olmaktadır. Öyle ki Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında, derslerdeki başarıları açısından, daha önce müzik öğrenimi görmemiş, yeni müzik öğrenimine başlamış öğrenciler, 4 yıl müzik eğitimi görmüş olan AGSL mezunlarının büyük bölümünü, -tavşan, kaplumbağa öyküsündeki gibi- bir yıl içinde geçebilmektedirler.

Belirli düzeyin üstünde not ortalamasıyla bu liseye giren ve başarılı olmaları beklenebilecek bu öğrencilerin Üniversiteye giriş ÖYS puanları da yüksek değildir. Müzik Eğitimi Anabilim Dallarına, ek puanlar nedeniyle, giriş yetenek sınavından çok düşük puan alsalar bile girebilmektedirler. Bazıları o kadar kötü alışkanlıklarla sınava girmektedirler ki sınav komisyonu üyeleri “Keşke AGSL’ye hiç girmemiş olsalardı” diyebilmektedirler.

İlköğretmen Okulu Müzik Seminerleri

Genel bir bakışla Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinin öncülü sayılabilecek, çağdaş bir okul modeli olan ÇPL benzeri bir yapıyla İlköğretmen Okulu içinde yer alan, Müzik Seminerlerinin daha olumlu yanlarının olduğu söylenebilir.

Müzik Seminerlerinin İlköğretmen Okulu yapısı içinde yer almasının, öğrencilerin diğer sınıf öğretmeni adayları ile birlikte öğrenim görmelerini; böylece toplumdan tümüyle soyutlanmadan, gelecekte sınırlı da olsa birlikte çalışacak farklı alandan insanların birbirlerini anlamalarını sağlayacak bir ortam oluşturduğu söylenebilir. Ayrıca, bu ortam, meslek şovenizminin gelişmesini önler, böylece öğrencinin alanına daha gerçekçi bakabilmesini, daha bütüncül gelişmesini sağlar. Öte yandan bu öğrencilerin gözünde, ilkokul öğretmenliği, özellikle müzik öğretmenliği, saygınlığı yüksek mesleklerdi.

Ayrıca, Müzik Seminerlerinin, İlköğretmen Okullarının ortaokul düzeyinde 3 yıl öğrenim görmüş öğrencileri almaları ve bu kurumların da İlköğretmen Okulu içinde yer alması nedeniyle, Müzik Semineri öğrencileri öğretmenleşmiş; kendi durumları konusunda gerçekçi bir tutum geliştirmiş ve iyi bir öğrenim görmeleri sonucu, yüksek birikim sağlamış olarak Müzik Öğretmenliği Programlarına girmektedirler.

Ağır müzik dersleri ve çalışmaları ek yüklerine karşın okulun en başarılı sınıflarıydı. Yazarın öğrenim gördüğü dönemde(1965–1968) Ankara Müzik Semineri öğrencileri, yoğun müzik derslerinin yanında diğer dersleri de görmelerine karşın çok başarılıydılar ve okul birinciliklerini almaktaydılar. Bu öğrencilerin önemli bölümü, sonraki öğrenimlerinde ve meslek yaşamlarında çok başarılı olmuşlar; orkestralara girebilmişler; öğretim üyesi olmuşlardır. Yurt dışında başarılı olarak kalanlar az değildir.

Öte yandan, döneminin öğretmen yetiştirme sisteminin sağladığı bir avantaj olarak, bu sınıflara, ülke nüfusunun yarısından çoğunu oluşturan kırsal kesimin en seçkin çocuklarının seçildiği ilköğretmen okullarının öğretmen olmaktan başka hemen hemen hiç seçeneği olmayan en yetenekli öğrencileri alınmaktaydı. Bütün Türkiye’ye dengeli biçimde yayılmış ilköğretmen okulları, belirlenmiş bölgelerin kırsal kesim öğrencilerini yaklaşık onda bir oranındaki seçimle alarak, Batıdakilerin doğudaki, kentlerdekilerin kırsal kesimdeki, üst sosyo-ekonomik kesimdekilerin alt sosyo-ekonomik kesimdeki yetenekli öğrencileri elemelerini engelliyor ve böylece hem eğitim hakkının adil kullanılmasını hem de çok geniş yetenek havuzuna ulaşılmasını sağlıyorlardı. (Bugün köy çocukları müzik öğretmeni olma olanağını tümünden yitirdikleri gibi ilköğretim okulu öğretmeni olma olanağını da giderek yitirmekteyler.) Bu öğrenciler, ilköğretmen okullarından, hem seçkin öğretmenlerin elinde ve piyano, keman, çalışma odası gibi çok iyi olanakların bulunduğu ortamlarda erken yaşta iyi bir müzik eğitimi alarak hem de iyi bir genel eğitim alarak gelmekteydiler.

Müzik Seminerleri öğretmenlerinin niteliği konusunda genel olarak titiz davranılması özellikle Ankara Müzik Semineri’nin, Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümü’nce yönlendirilmesi ve bu kurumun öğretmen desteğine sahip olması; öğrencilerin gelişmelerine ket vurmuyacak doğru temel müziksel davranışlar kazanmalarını sağlamıştır. İstanbul Müzik Semineri’nde Ekrem Zeki Ün gibi büyük bir müzisyen öğretmenlik yapmaktaydı.

Ancak, Seminerlerin, sağlam hukuksal dayanaklara kavuşturulmamaları, sayıca çoğaltılmamaları vb. nedenler, yeterince kurumlaşmalarını önlemiş ve kolayca kapatılmalarına yol açmıştır.

Yabancı dil eğitimine yer verilmemesi, Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümlerinde bu sınıf mezunlarının birikimlerini değerlendiren bir yapının bulunmaması, mezunlarının gelişimini engelleyen önemli etmenler olmuştur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

AGSL’lerin çok ciddi sorunları vardır. Oysa AGSL’ler öncesinin, ÇPL yapısını andıran Müzik Seminerlerinin genel olarak çok iyi durumda oldukları, AGSL’lerin sorunlarının çözümlerine ışık tutabilecekleri söylenebilir.

Çok programlı liseler, demokratik yaklaşıma uygun insan yetiştiren, zengin et-

kileşim ortamı yaratması nedeniyle, eğitime olumlu katkısı olan çağdaş eğitim anlayışına uygun liselerdir. Oysa Türkiye’de tam tersine yetmişin üzerinde lise çeşidiyle parçalanmış bir yapı vardır. Yapılan araştırmalar, bu durumun müzik alanına olumsuz yansiyarak, bu alandaki etkileşimi sınırlandıran parçalanmış yapıyı derinleştirdiğini göstermektedir.

Zaman zaman Milli Eğitim Bakanlığı’nın gündeme getirdiği liseleri ÇPL’lere dönüştürme tasarısı yerinde bir yaklaşımdır. Ancak, bu girişimlerin başarılı olabilmesi için adımların çok dikkatli atılması gerekmektedir.

ÇPL’ler çevrenin gereksinmelerine göre farklı programları içeren okullar biçiminde oluşturulabilirler. Daha ekonomik olmaları ve gençlere ilgi ve yeteneklerine göre çeşitli alanlarda yetişebilmeleri olanağı sağlamaları nedeniyle küçük yerleşim yerlerine uygun düşmektedirler. Ancak, demokrasinin gerektirdiği ve ruhsal açıdan sağlıklı insanı yetiştirebilmek için büyük yerleşim yerlerinde de yaygınlaştırılmalarında yarar vardır.

Milli Eğitim Bakanlığı, merkez örgütten başlayarak okullara kadar uzanan, ÇPL’leri bir çatı altında toplayan yeni bir örgütlenmeye gitmelidir.

İlk sınıftan son sınıfa doğru oranları giderek azalan genel eğitime dönük ortak derslerden, ilgi-yeteneğe göre seçilebilen ve yükseköğrenim programına hazırlayan seçimli derslerden oluşan bütünleşik, esnek, gelişmeye açık bir program hazırlanmalı ve bu program, sürekli değerlendirilmeli, geliştirilmelidir. Program hazırlanırken çevrenin gereksinmelerini, öğrenci ve veli eğilimlerini göz önüne alınmalıdır. Okulda demokratik ortamın oluşmasına, ders dışı etkinliklere önem verilmelidir. Müzik alanıyla ilgili olarak, genel eğitime dönük ortak dersler içinde, ortak genel kültürün bir ögesi olarak müzik dersine yer verilmesi unutulmamalıdır. (Yapılan bir araştırmanın bulgularına göre, müzik dersi alan öğrenceler, programlarda yer almayan arabesk müzikten hoşlanmamaktadırlar. Bu durum, müzik derslerinin yaygınlaştırılmasının, “istenmedik” müziksel davranışları engelleyeceğini göstermektedir.)²¹

Etkin bir rehberlik örgütü oluşturulmalıdır. Bütün okul çalışanlarının bu tür okulları tanımaları; müdür ve öğretmenlerin, işin felsefesini ve tekniğini bilmeleri, bu doğrultuda yetiştirilmeleri gereklidir.

Kısacası bütün öğeler ve değişkenler açısından koşullar gözden geçirilmeli ve iyi bir biçimde hazırlanmalıdır.

Lise düzeyinde, kendi dallarında yoğun eğitim vermekle birlikte, ortak derslerde bu öğrencileri, diğer programların öğrencileriyle bir araya getirerek, daha iyi yetişmelerini sağlayacak zengin bir etkileşim ortamı yaratacak bir yapı oluşturulmalıdır.

21- A. Uz, “Müziksel Toplumsallaşma”, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Yayınlanmamış Araştırma Raporu*, Bursa, 1994. .

Orta ve yükseköğretimde yatılılık (ya da yeterli burs sistemi) yaygınlaştırılmalı ve iyileştirilmelidir.

Müzik alanı açısından ele alınırsa, AGSL'lerin ayrı okul olarak yapılanmaları çok sağlıklı olmadığından, bunların ya tek tip ÇPL içinde ya da -belki de en doğrusu- Öğretmen Liseleri bünyesinde ayrı bir program olarak, -sağladıkları avantajları yitirmeden- yer almalarında yarar vardır. Ayrıca Konservatuvarlar da bu yapının dışında tutulmamalıdır. Konservatuvarlar, adlarını anımsatan tutucu yapıdan kurtularak, çağdaş eğitim anlayışıyla ÇPL içinde yeniden yapılandırılmalıdırlar.

AGSL'lerin müzikle ilgili eleman alımı; öğrenci alımı; programların oluşturulması, yürütülmesi, geliştirilmesi, değerlendirilmesi hatta bina yapımı, araç-gereç alımı gibi bütün konular, öncelikle Müzik Eğitimi Anabilim Dallarına olmak üzere yükseköğretim müzik birimlerinin etkili eşgüdümü altında ele alınmalıdırlar. Bunun için hukuksal dayanağı, yaptırımı olan sağlam bir yapı oluşturulmalıdır.

Daha önce Müzik Seminerlerinin nitelikli öğrenci kaynağını oluşturan kırsal kesim ve alt sosyo-ekonomik kesim öğrencileri, AGSL'li dönemin başlangıcında Lise düzeyine kadar ulaşamayıp kaybolmaktaydılar. 8 yıllık zorunlu eğitim uygulaması bu sorunu büyük ölçüde çözmüştür. Şimdi özellikle AGSL'lerde yatılılık, iyi bir bursluluk, taşınabilir sistem gibi önlemlerle bu kesim yetenekli öğrencilerinin AGSL'lere girmeleri sağlanarak, hem genişleyen yetenek havuzu ile nitelik yükseltilmeli hem de eğitim hakkının uygulanmasına katkıda bulunulmalıdır.

Müzik ve müzik eğitimi kamuoyunun bazı önerilere tepki göstereceği tahmin edilebilir. Bunda bir ölçüde haklı da olabilirler. 1970'li yılların başlarında Eğitim Enstitülerinde yeterli bursluluk olanaklarının sağlanacağı vaadine inanarak yatılılığın kalkmasını önerenler, açlıktan derslerde bayılanları, okulun öğrenci yapısının değiştiğini, alt sosyo-ekonomik kesimden ama yetenekli, seçme öğrencilerin yerine, orta sosyo-ekonomik kesimden, prestiji yüksek okulları kazanamayan nitelikleri sınırlı öğrencilerin gelmeye başladığını acıyla gördüler.

Yeni yapılanmalar, programların önceki koşullarından geriye düşmelerine neden olmadan gerçekleştirilmelidir. Yoksa ileri adım gibi görünen bu girişimler geri bir adıma dönüşebilir ve başarısız olarak, bir daha uzun süre denenmemek üzere, Milli Eğitim Bakanlığı'nda sık sık olduğu gibi yeni bir yap-boz'la, tarihin sayfalarına gömülebilir.

Bugün AGSL Müzik Bölümleri ile ilgili olarak yaşanan, öğretmenlerin nitelikçe yetersizliği, öğrencilerin müzik yeteneği, genel yetenek açısından sınırlı ve okulun bulunduğu dar bir çevreden gelmiş olmaları, ÖYS sınavında düşük başarı göstermeleri, gerçekçi olmayan beklenti geliştirmeleri vb. sorunlar, yukarıda Müzik Seminerleri deneyinden yararlanılarak yapılan önerilerle ya da alınacak yeni derslerle çözülebilir.

KAYNAKÇA

Akşam Gazetesi, “Liseler 4 Yıla Çıkıyor”, 6 Ağustos 2000.

Bozkaya, İsmail. “Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Müzik Bölümleri Sanat Eğitimi Danışma ve Program Geliştirme Kurullarının İşlevi”, *I. Ulusal Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Müzik Bölümleri Sempozyumu*, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü Yayını, Bursa, 1997, s. 255-261.

Cumhuriyet Gazetesi, “Ortaöğretime Yeni Formül”, 6 Ağustos 2000.

Cumhuriyet Gazetesi, “Yapılandırma Çalışmaları Devam Ediyor”, 8 Ağst. 2000.

Ertürk, Selahattin. *Türkiye’de Bazı Eğitim Sorunları Üzerine Düşünceler*, Yelken-tepe Yayınları, Ankara, 1986.

Gökçe, Birsen vd. *Ortaöğretim Gençliğinin Beklenti ve Sorunları*, Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Yay., Ankara, 1984.

Hürriyet Gazetesi, “İmam-Hatipler Kalkıyor”, 15 Aralık 1999.

Hürriyet Gazetesi, “Klasik Liseler Kaldırılıyor”, 10 Ocak 2000.

Hürriyet Gazetesi, “70 Tür Lise 3’e İnecek”, 14 Temmuz 2000.

Metargem (Milli Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Araştırma ve Geliştirme Merkezi Başkanlığı), *Çok Programlı Lise Uygulamasının Değerlendirilmesi*. Metargem Yayınları, Ankara, 1995.

Milliyet Gazetesi, “Dokuz Yeni Sanat Lisesi”, 7.02.2000.

Milli Eğitim Bakanlığı: http://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_orgun_egitim_2006_2007.pdf, 28.01.2008.

Uçan, Ali. *İnsan ve Müzik İnsan ve Sanat Eğitimi*, 2. Basım. Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara, 1996.

Uz, Abdullah., “İmam-Hatip Liseleri Öğrencileri ve Sorunları”. *Basılmamış Bilim Uzmanlığı Tezi*, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Kamu Yönetimi Uzmanlık Programı, Ankara, 1985.

Uz, Abdullah., “Müziksel Toplumsallaşma”, *Yayınlanmamış Araştırma Raporu*, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Bursa, 1994.

Uz, Abdullah., “Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Müzik Bölümü Öğrencilerinin Toplumsal Özellikleri, Sorunları, Beklentileri”, *I. Ulusal Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Müzik Bölümleri Sempozyumu*, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü Yayını, Bursa, 1997, s.277-288.